Никодиновски, Звонко - Фигуративните значења на мувата во францускиот и во македонскиот јазик (стр. 1-23), од книгата *Фигуративните значења на инсектите во францускиот и во македонскиот јазик,* 2 - ри Август С, Штип, 2007 (2016), 636 стр.

ФИГУРАТИВНИТЕ ЗНАЧЕЊА НА МУВАТА ВО ФРАНЦУСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

§ 1. Мувата претставува инсект кој гради најмногу единици со фигуративно значење (**135** или **12,78 %**) во францускиот корпус од базата на сите три класи (*ИНСЕКТИ, ПАЈАКОВИДИ, МНОГУНОГИ*), додека во македонскиот корпус таа го зазема второто место (**49** единици или **12,04 %**), веднаш позади пчелата.

Веднаш да кажеме дека мувата има лоша репутација во многу митологии. Така било во старогрчката митологија (демонот Евриномос бил во форма на мува месарка која се хранела со мрши [1], во сириската (ѓаволот Белзебуб бил принц на демоните а неговото име етимолошки значи «господар на мувите») [2] итн. Во оваа своја улога мувата симболизира **нечистотија**, **распаѓање**, **пренесување болести** и **непрекинато гонење**.

Со оглед на тоа дека симболиката на инсектите, како впрочем и на сите други предмети, е во тесна врска со нивните фигуративни значења а можеби и во голема мера произлегува токму од нив, потребно е да видиме кои се особините на мувата и какви фигуративни значења тие произведуваат.

Излагањето на семиолошките и на семантичките структури ќе биде во посебни целини а во рамките на тие целини секој признак ќе биде обработен во посебен параграф. Како што видовме погоре (сп. го одделот **1.4. Зоoособина**), особините на инсектите ги поделивме во две групи: **физички особини** и **однесување**. Втората група е составена од три подгрупи (**однесување на инсектите**, **однесување меѓу инсектите и другите животни** и **однесување меѓу инсектите и луѓето**) коишто ќе ги сметаме како посебни групи така што заедно со првата група прават вкупно четири групи. Секоја група признаци ќе биде обработена во едно поглавје без разлика на нејзината големина. Покрај семиолошките ќе ги проучуваме и следните семантички признаци: **Значењтема, Референвалер и Фигура.**

---

[1] Sp. J.-P. Clébert: ***Bestiaire fabuleux,*** A. Michel, Paris, 1971, str. 260.

[2] Sp. J. Chevalier & A. Gheerbrant: ***Dictionnaire des symboles,*** Robert Laffont, Paris, 1982, str. 652.

Nikodinovski, Zvonko - Figurativnite značenja na muvata vo francuskiot i vo makedonskiot jazik (str. 1-23), od knigata *Figurativnite značenja na insektite vo francuskiot i vo makedonskiot jazik,* 2 - ri Avgust S, Štip, 2007 (2016), 636 p.

А. Мувата во францускиот јазик

а. Семиолошки признаци

§ 2. Од вкупниот број примери со мува во францускиот корпус од базата (135) признакот **ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ** е застапен во **29** единици и со **21,48 %** тој се наоѓа на трето место меѓу четирите групи признаци.

Меѓу физичките особини примат имаат димензиите на мувата. Имено, фигуративните значења ја користат пред сè **ситноста**, **минијатурноста** и **лесноста на мувата или на делови од нејзиното тело**.

Тука спаѓаат на пр. следните именски фраземи:

(1) Ⓕ **pattes de mouche(s)** = «petite écriture fine et souvent illisible» (*Lexis)*, (2) Ⓕ **poids mouche** = «boxeur de la catégorie la plus légère» (*Lexis)*, (3) Ⓕ **une cage à mouche** = «une petite chambre ou un petit appartement» (*Rolland, t. 13, 165)* и (4) Ⓕ **mouche volante** = «*méd.* apparition, dans le champ visuel, de points brillants ou de taches noires, en rapport avec des corps flottants de l'humeur vitrée ou avec des troubles rétiniens» (*Lexis)*.

Ситноста на мувата се користи и во следните глаголски фраземи: (5) Ⓕ **peser gravement des oeufs de mouche** = «*vx.* accorder beaucoup d'importance à une chose insignifiante» (*Grand Robert)* (сп. ја следната мисла на Волтер која ја искористува токму оваа фразема: (6) Ⓕ **Marivaux passe gravement son temps à peser des ailes de mouches dans des balances de toiles d'araignées** (*Delacour)*, (7) Ⓕ «Quand on ne veut pas répondre à quelqu'un qui vous demande: où un tel est-il allé? on dit: **A Piogre pour ferrer les mouches**» (*Rolland, t. 3, 310: Suisse)*, (8) Ⓕ «Il a dit plus de mille fois que quand il irait à confesse **les mouches porteraient des bottes et les vaches hucheraient dans les pommiers»** (*Rolland, t. 3, 310)* , (9) Ⓕ **c'est une mouche dans la gueule d'un éléphant** (*Rolland, t. 3, 306)*, (10) Ⓕ **ne pas tenir en place plus qu'une mouche** (*Rolland, t. 3, 306)*, (11) Ⓕ **pour le vent d'une mouche** = «pour une bagatelle, pour une chose futile» (*Rolland, t. 3, 306)*, (12) Ⓕ **faire querelle sur un pied de mouche** = «*vx.* disputer sur une chose insignifiante» (*Rey-Chantreau)* и (13) Ⓕ **faire d'une mouche un éléphant** = «*vx.* exagérer les choses» (*Rey-Chantreau)*.

Ситноста на мувата се користи и за **квантитативно одредување**, како прилошко: (14) Ⓕ **il ne semble pas qu'une mouche y ait passé** = «*vx.* cela se dit quand une personne a bu fort peu d'une liqueur. Item au contraire, que l'on a vidé le verre jusqu'à la dernière goutte» (*Lagane)*, (15) Ⓕ **autant**

en couvrirait l'aile d'une mouche = «*vx.* très peu, en petite quantité» (*Rozan, t. 2, 7)*, така и придавско: (16) Ⓕ **disner de mouche =** «dîner chétif» (*Rolland, t. 3, 309)*, (17) Ⓕ **un silence à entendre une mouche marcher** (*Delacour: Saint-Simon)* и синонимот (18) Ⓕ **on aurait entendu voler une mouche** = «expression servant à dépeindre un religieux silence» (*Pradez)*.

Да наведеме и еден виц во кој се користи ситноста на мувата при одмерување на способноста за лажење меѓу двајца шегаџии.

(19) Ⓕ **Deux galéjeurs rivalisent de forfanterie:**

- Tiens, dit l'un, il y a une mouche qui marche tout en haut de la flèche de la cathédrale.

- En effet, approuve l'autre.

- Tu ne vas pas me dire que tu la vois comme je la vois.

- Non, mais j'entends nettement le bruit que font ses petites pattes.

(*L'humour des animaux, 118)*

Ситноста на мувата претставува особина која ѝ доделува на мувата и **негативна квалитативна вредност**. Тоа негативно вреднување го среќаваме во единици во кои мувата симболизира нешто ништожно, невредно. Таков е случајот во следните примери: сексолошката фразема (20) Ⓕ **enculer les mouches** = «pousser très loin l'analyse, pinailler» (*Caradec)*, фраземите (21) Ⓕ **jeter des pierres aux mouches** = «se dit de ceux qui ne s'amusent qu'à des bagatelles» (*Rolland, t. 3, 306)*, (22) Ⓕ **ne pas faire du mal à une mouche** = «expression applicable à une personne très sensible et bonne» (*Pradez)*, пословицата (23) Ⓕ **Maison de terre, Cheval d'herbe, Amy de bouche Ne valent pas le pied d'une mouche** (*Rolland, t. 13, 163)*, афоризмите: (24) Ⓕ **Une mouche ne doit pas tenir, dans la tête d'un naturaliste, plus de place qu'elle ne tient dans la nature** (*Dictionnaire des citations: Buffon)*, (25) Ⓕ **La politique me fait l'effet d'un immense cabestan auquel sont attelés un grand nombre d'hommes pour soutenir une mouche** (*Lacroix: Clémenceau)* како и погрдите: (26) Ⓕ **asticot** = «1. se dit d'une personne de peu d'importance (physiquement ou socialement) (*Edouard)* 2. fille qu'exploite un souteneur (*Rolland, t. 13, 163)*» и (27) Ⓕ **chiasse** = «on dit fig. dans le style familier 'C'est la chiasse du genre humain', en parlant d'un homme très méprisable, pour dire qu'il est le dernier des hommes» (*Leroux)*.

Од физичките особини, покрај големината на телото, застапена е уште и **бојата на мувата.** Така црната боја на мувата се користи во фраземите: (28) Ⓕ **connaître mouches en lait** = «*vx.* reconnaître ce qui est évident» (*Rey-Chantreau)* = «montrer qu'on ne manque pas de discernement, qu'on est assez rusé pour distinguer le noir du blanc» (*Rozan)* и (29)

Ⓕ **ressembler à une mouche dans du lait** = «on dit d'une demoiselle qui a le teint très noir et qui est habillée en blanc» (*Rolland, t. 3, 307)* .

§ 3. Од вкупниот број примери со мува во францускиот корпус од базата (135) признакот **ОДНЕСУВАЊЕ НА МУВАТА** е застапен во **31** единица и со **22,96 %** се наоѓа на второ место по бројност меѓу четири групи признаци.

Во однесувањето на мувата се застапени четири области: **начин на исхрана**, **однесување според времето и други појави**, **одржување на лична хигиена** и **летање**.

Начинот на исхрана е најзастапената област од четирите видови однесување во фигуративните единици. **Прва особина** на мувите од оваа група признаци претставува **видот на храна** која ги привлекува мувите. Тука најпрвин доаѓа **медот и воопшто слатките** кои нашле место во две фраземи: (30) Ⓕ **attirer quelqu'un comme le miel attire les mouches** (*Grand Robert)*, (31) Ⓕ **frotter le cul de miel à quelqu'un pour l'abandonner ensuite aux mouches** = «le flatter pour le tromper» (*Rolland, t. 3, 307)*, во еден квалификатив–интерактивна единица: (32) Ⓕ **Ferme ton sucrier, tu attires les mouches** = «locution proverbiale à laquelle on recourt pour inviter un bavard à tenir sa langue» (*Edouard)* и во еден виц:

> (33) Ⓕ **- Il y a beaucoup de mouches dans votre ferme, dit le Parisien.**
> **- Oh! répond le paysan, c'est pas grave. Quand il y en a vraiment trop, le pépé s'en charge!**
> **- Le pépé. Comment ça?**
> **- Eh bien, on l'enduit de miel et toutes les mouches vont sur lui.**
> **- Mais, c'est atroce! Le pauvre homme doit terriblement gigoter.**
> **- Non. Il est paralysé.** (*Nègre: Dict. des hist. drôles* , 239)

Друг вид храна што ја привлекува мувата претставува **млекото**: (34) Ⓕ **marcher comme une mouche qui sort du lait** = «marcher lentement, être paresseux» (*Rolland, t. 3, 307)*. Мувите ги привлекува исто така и **месото**. Таа особина е искористена во една фразема: (35) Ⓕ **viande à mouck** = «se dit d'une personne sale, notamment d'une femme» (*Rolland, t. 13, 157: Nord)* и во еден виц:

> (36) Ⓕ **Un boucher a mis une grande pancarte sur son étalage: *Viande infecte*. Une dame vient se plaindre:**
> **- C'est dégoutant, ce que vous faites là!**

- **Mais non, madame, dit le boucher. Ne vous en faites pas! C'est juste pour avertir les mouches...** (*Nègre: Dict. des hist. drôles, 1471)*

За мувите привлечен е и **изметот** кој се искористува во следните единици: фраземата (37) Ⓕ **mouche à merde** = «désigne une personne collante et fouineuse» (*Mille et un mots calédoniens)*, погрдата (38) Ⓕ **sale mouche** (*Edouard)*, пословиците: (39) Ⓕ **Le fumier attire les mouches** = «un traître est tôt ou tard trahi par d'autres traîtres» (*Edouard),* (40) Ⓕ **Toutes les mouches ne sont pas des mouches à miel** (*Gorunescu, 1711)* како и следниот виц:

(41) Ⓕ **Deux mouches sont assises sur une grosse bouse fraîche, et il y en a une qui dit:**

- **J'ai envie de péter!**

Alors l'autre lui fait la morale:

- **T'es folle! On ne fait jamais ça à table...** (*Nègre: Dict. des hist. drôles, 1316)*

Втора особина од групата признаци "Начин на исхрана" претставува големата **стрвност на мувата**. Еве една фразема во која доаѓа до израз токму таа стрвност: (42) Ⓕ **mouche de cuisine** = «parasite, écornifleur sans vergogne» (*Rolland, t. 13, 161)*. Од таа стрвност доаѓа и непретпазливоста на мувата и бројните непријатни последици кои произлегуваат од тоа. Последиците од таа непретпазливост најчесто се погубни за мувата како што се гледа од следната фразема: (43) Ⓕ **se débattre comme une mouche qui se noie dans la bouillie** = (*Rolland, t. 3, 307)*, како и во следните две пословици со синонимно значење: (44) Ⓕ **La mouche va si souvent au lait qu'elle y demeure** (*Dournon)* и (45) Ⓕ **La mouche se brûle à la chandelle** = «quand on cède à la tentation, on en pâtit» (*Montreynaud, 244)*, но и непријатни за луѓето како што се гледа од оваа пословица (46) Ⓕ **Mange bien des mouches qui n'y voit pas** = «les personnes peu perspicaces commettent bien des erreurs» (*Dournon)* како и од следните три вицеви:

(47) Ⓕ **- Garçon, vous exagérez, il y a deux mouches dans mon verre d'orangeade.**

- **Et bien, prenez celui-ci. Il n'y en a qu'une.** (*Histoires gratinées, 113)*,

(48) Ⓕ **Un assoiffé entre dans un bar et commande un demi bien frais car il fait très chaud. Le garçon le sert et le client s'aperçoit qu'il y a une mouche qui est tombée au fond de son verre. Alors, il l'attrape par une aile, la secoue et lui dit:**

- **Recrache ce que tu as bu!** (*Dictionnaire du rire,* 221)

(49) Ⓕ **Dans une auberge de campagne, un représentant, assis pour dîner, appelle la servante:**

- Mademoiselle, il y a une mouche dans mon civet de lapin.

- Oh! ce n'est pas possible, monsieur. Le dîneur devient rouge de colère.

- Comment, ce n'est pas possible! Et ça, ce n'est pas une mouche?

- En effet, monsieur, mais le civet de lapin... ce n'est pas du lapin.
(*L'humour des gourmands, 104)*

Однесувањето според времето и други појави претставува признак кој се користи во 1 фраземa: (50) Ⓕ **l'aube des mousches** = «(***in*** Rabelais) les quelques heures qui suivent le lever du soleil, vers 8-9 h. du matin» (*Rey-Chantreau)*, во четири претскажувања од кои наведуваме едно: (51) Ⓕ **Si les mouches dansent en janvier, ménage le foin et ton grenier**(*Dournon)*, во две верувања: (52) Ⓕ **Si une mouche attend la guerre; si un ver, force bien sur terre; et si il s'y trouve une araignée mortalité toute l'année** (*Sagesses du corps, 4317: Ile de France)* и (53) Ⓕ **Ayez bien soin de chasser les mouches de la chambre d'une femme en travail d'enfant; une mouche qui la toucherait serait cause que la femme donnerait naissance à une fille** (*Rolland, t. 13, 169)* како и едно толкување на соништа: (54) Ⓕ **Voir en songe plusieurs mouches présage des ennemis et des importuns qui médisent de nous** (*Rolland, t. 13, 169)*.

Одржувањето на лична хигиена претставува признак кој го среќаваме во еден афоризам на Шарл Нодје во кој се врши споредба меѓу грижата за лична хигиена на жената со истата таа грижа на мувите и на мачките: (55) Ⓕ **On a remarqué que de tous les animaux, les femmes, les mouches et les chats sont ceux qui passent le plus de temps à leur toilette.** (*Lacroix: Charles Nodier)*

Летањето претставува последна особина од групата признаци "Однесување на мувите" која се користи во фигуративни единици. Врз овој признак се заснова глаголот (56) Ⓕ **moucher** = «*class.* aller ça et là comme une mouche, circuler en tous sens» (*Lexis)*, афоризмот (57) Ⓕ **Les mots sont comme des mouches qui bourdonnent autour de la vérité sans jamais pouvoir se poser dessus** (*Delacour: M. Balfour)*, лексемата (58) Ⓕ **mousche** = «espion» и нејзината варијанта (59) Ⓕ **mouche volante** = «indicateur qui sert la police sans en être officiellement» (*Rolland, t. 13, 155)* како и некогашниот деноминатив (60) Ⓕ **mouschier** = «espionner, dénoncer» (*Rolland, t. 13, 155)*.

§ 4. Од вкупниот број примери со мува во францускиот корпус (135), признакот **ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ МУВАТА И ДРУГИТЕ ЖИВОТНИ** е застапен во **17** единици и со **12,59 %** се наоѓа на последно место.

Во најголем број единици од овој тип (вкупно **10**) мувата се јавува во врска со исхраната на некои животни. **Меѓу животните кои се хранат со муви спаѓа и пајакот**. Пајакот како парник гради заедно со мувата повеќе фигуративни единици во базата. Интересно е да се напомене дека од сите нив само една единица е фразема: (61) Ⓕ **pris comme une mouche dans une toile d'araignée** (*Rolland, t. 13, 165)*, една единица е виц во кој се јавува еден посебен вид мува, мувата це-це:

> (62) Ⓕ **Une araignée se met à bâiller. Avant de tomber dans un profond sommeil, elle a juste le temps de confier à une amie:**
>
> **- Ça y est, j'ai encore dû, sans faire attention, avaler une mouche tsé-tsé.** (*L'humour des animaux, 124)*,

додека најбројни се афоризмите од кои тука наведуваме само еден: (63) Ⓕ **Les lois sont des toiles d'araignées à travers lesquelles passent les grosses mouches et où restent les petites** (*Delacour: Balzac)*.

Ако во претходниот афоризам мувата симболизира истовремено и мали и големи луѓе во зависност од големината, следната пословица ја претставува мувата како метафора за мали, обични и неважни луѓе во споредба со пајакот кој ги претставува големите, моќните и влијателните луѓе: (64) Ⓕ **L'araignée mange la mouche et le lézard mange l'araignée** = «on s'entre-dévore ici-bas, les plus gros mangent les plus petits» (*Rozan, t. 2, 323)*.

Од другите животни кои се хранат со муви или кои влегуваат во нутритивен однос со мувата ги среќаваме: **рибата** во еден афоризам: (65) Ⓕ **Le poisson est un animal susceptible: en présence du pêcheur, il prend facilement la mouche** (*Delacour: Noctuell)* и во еден виц:

> (66) Ⓕ **- Tu n'emmènes pas ta petite soeur à la pêche avec toi, aujourd'hui? demande une maman à son fils.**
>
> **- Ah! non, répond-il. Elle m'en a fait trop voir, la dernière fois.**
>
> **- Veux-tu que je lui fasse promettre de rester bien silencieuse?**
>
> **- Mais, dit le gamin, ce n'est pas en faisant du bruit qu' elle m'a gêné. C'est en mangeant tous mes asticots.** (*L'humour des animaux, 47)*,

косот во еден виц:

(67) Ⓕ Voulant égayer sa solitude, une vieille dame achète un couple de merles. Elle se rend donc dans une oisellerie et achète ses deux oiseaux. Avant de partir, elle demande au vendeur:

- Je voudrais un renseignement. Comment distingue-t-on le mâle de la femelle?

- Ce n'est pas difficile, madame. Vous prenez deux mouches. Si l'un des oiseaux se jette sur la mouche femelle, c'est donc lui le mâle mais s'il se précipite sur la mouche mâle, vous pouvez être sûr que c'est une fe- melle.

- Bien, je vous remercie, monsieur.

Et la vieille dame sort. Mais prise d'un doute, elle fait demi-tour et entre de nouveau dans le magasin:

- Excusez-moi, monsieur, c'est encore moi. Mais comment fait-on pour reconnaître une mouche mâle et une mouche femelle?

- Ah ça! madame, je ne suis pas spécialiste. Moi, je vends des oiseaux. Allez demander à un marchand de mouches! (*Dictionnaire du rire, 366)*,

мачката исто така во еден виц:

(68) Ⓕ Un Ecossais achète, tous les jours, pour son chat, un minuscule morceau de mou. Un matin, il ne le fait pas. Le boucher s'étonne:

- Pas de viande, pour le chat, aujourd'hui?

Non, fait l'Ecossais. Ce serait superflu. Je l'ai vu avaler une mouche. (*L'humour des animaux, 70)*

орелот во една пословица која е во одречна форма и во која мувата се претставува како мал и недоволен залак во исхраната на орелот: (69) Ⓕ L'aigle ne chasse point aux mouches = «l'homme supérieur ne s'arrête pas aux bagatelles» (*Dournon)* како и **кравата** која, ставена во нутритивен однос со мувата, поприма комичен ефект во следниот виц:

(70) Ⓕ C'est une petite mouche qui volette dans une prairie sur les brins d'herbe. Il y a une grosse vache qui passe en broutant. Eh hop! Elle avale la petite mouche... Alors la petite mouche descend dans le gosier de la vache, elle descend dans l'estomac de la vache, elle descend encore un peu et puis elle s'endort, parce qu'il fait chaud et que c'est bon. Et quand elle se réveille, elle est dans le pré et la grosse vache est partie... (*Nègre: Dict. des hist. drôles, 2356)*.

Следните **4** примери од оваа група ги обработуваат односите меѓу мувата и три големи цицачи: лавот, коњот и магарето. Во сите тие примери мувата се јавува во својата позната **улога на задевач** која може да им го загорчи животот и на некои многу поголеми животни од неа. Се разбира кралот е секогаш крал па така лавот не се плаши од мувата: (71) Ⓕ **Le lion ne craint pas les mouches** (*Gorunescu, 166).* Меѓутоа, ако големото животно стане немоќно тогаш мувите се безмилосни што се гледа од следната пословица: (72) Ⓕ **A chevaux maigres vont les mouches** = «on s'attaque plutôt aux misérables qu'aux riches» (*Dournon)* и нејзината варијанта (73) Ⓕ **Plus la bête est maigre plus les mouches la piquent** (*Rolland, t. 13, 157: Fr.-Comté)* а и инаку со својата настојчивост мувата е навистина незгодно животно: (74) Ⓕ **Une petite mouche fait péter un bel âne** = «petite cause, grand effet» (*Dournon)*. Во петиот пример, кој води потекло од Лафонтеновата басна Le Coche et la Mouche во која се на сцена една мува и коњи кои влечат кочија (75) Ⓕ **faire la mouche du coche** = «faire l'empressé, l'intéressant, pour s'attribuer le succès d'une entreprise à laquelle on a le moins contribué» (*Dournon)*, мувата се јавува како задевач кој сака да ги убеди другите дека всушност неговото задевање им помага на другите. Оваа алегорија ја користи Valtour во еден свој афоризам (76) Ⓕ **Pourquoi a-t-on dit "Le char de l'Etat"? Parce qu'il s'embourbe quelquefois et qu'il est sans cesse assiégé de mouches de coche** (*Delacour)*.

Последниот пример од оваа група претставува споредба меѓу мувата и пчелата. Се споредуваат вредностите на двата инсекта според користа при што, се разбира, пчелата за човекот е многу покорисна од мувата па оттаму и пораката дека честопати квалитетот е многу поважен од квантитетот: (77) Ⓕ **Une abeille vaut mieux que mille mouches** = «thème de la qualité et de la quantité» (*Montreynaud, 242)*.

§ 5. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ МУВАТА И ЧОВЕКОТ** се наоѓа на прво место со **58** единици или **42,96 %** меѓу единиците од францускиот корпус на базата. Тоа е разбирливо со оглед на присутноста на мувата во човековиот живот. Фигуративните единици можеме да ги поделиме според насоката во која се остварува овој признак и тоа во две подгрупи. **Од една страна се оние единици кои се засноваат на односите меѓу мувата и човекот** а од **друга страна ги подредуваме оние единици во кои е застапен односот меѓу човекот и мувата.** Односот во бројот на единици меѓу првата и втората подгрупа е во полза на првата подгрупа која опфаќа **38** единици за разлика од втората подгрупа која е застапена со **20** единици.

Основно својство на односот меѓу мувата и човекот претставува **задевањето**. Во сите 38 единици мувата добива фигуративно значење

преку ова нејзино својство. По бројот на фигуративни единици во францускиот јазик очигледно е дека мувата претставува животно кое му создава најмногу главоболки на човекот во поглед на задевањето.

Претставата за мувата како досадно животно кое постојано го задева човекот е длабоко врежана во човековата свест што се гледа од многуте фигуративни единици. Карактеристични се на пример називите на две игри. Едната игра се вика (78) Ⓕ **mouche** и вака се објаснува «on appelle mouche le jeu d'enfants qui consiste à courir pour s'attraper les uns les autres» (*Rolland, t. 3, 310: Suisse)*, а другата (79) Ⓕ **le pardon des mouches** = «Là, chacun, armé d'un piquant d'épine ou d'une épingle émoussée, cherche à joindre dans la foule ou guette au passage les personnes de sa connaissance.» (*Rolland, t. 3, 310)*.

Може да се разликуваат повеќе етапи на тоа задевање. **Во прво време мувата го привлекува вниманието на човекот**. Таа фаза е овековечена во следните фраземи: (80) Ⓕ **gober les mouches** = «perdre du temps à niaiser; croire naïvement tout ce qui se dit» (*Lexis)* со своите синоними: (81) Ⓕ **bayer aux mouches** (*Рецкер*), (82) Ⓕ **compter les mouches au plafond** = «la paresse» (*Edouard)* и (83) Ⓕ **guigner aux mouches** = «ne rien faire, regarder en l'air» (*Rolland, t. 3, 310)*, (84) Ⓕ **il s'abandonne aux mouches** = «il jette le manche après la cognée» (*Rolland, t. 13, 152)*, (85) Ⓕ **il suffit d'une mouche pour l'amuser** = «il se laisse distraire ou détourner par le plus léger motif» (*Rozan, t. 2, 321)*, (86) Ⓕ **Quelle mouche lui a passé devant les yeux?** = «si un incident, un trouble survient tout à coup on pose cette question» (*Rozan, t. 2, 315)* како и во еден виц:

(87) Ⓕ **Le soir du mariage, monsieur emplit consciencieusement son devoir conjugal. Il s'escrime à perdre haleine pendant plus d'une heure tandis que sa femme regarde voler les mouches:**

- Mais enfin! fait-il à bout de souffle, tu ne sens rien?

- Si! répond la jeune épousée, mais c'est pas de ta faute si tu transpires des pieds! (*Isnard: Anthologie érotique, 222)*.

Во втората етапа мувата почнува да слетува на човекот, на одредени делови од неговото тело како што се гледа од следните единици: (88) Ⓕ **chasser les mouches à quelqu'un** = «lui faire subir le supplice du fouet» (*Rolland, t. 13, 152)*, (89) Ⓕ **mouchodrome** со својата варијанта (90) Ⓕ **skating à mouches** = «crâne chauve» (*Argot du corps)*, потоа во вицот:

(91) Ⓕ **Une très vieille mouche se promène, avec son arrière-petite-fille sur le crâne d'un chauve.**

- **Tu vois, dit la vieille mouche, avant, ici, y'avait un tout petit sentier et maintenant c'est une autoroute...** (*Festival du rire, 336)*.

Мувата станува толку досадна што почнува да влегува и во некои органи на човекот, што се гледа од следната пословица: (92) Ⓕ **En bouche close n'entre mouche** = «Qui se tait ne commet pas d'erreur, ne s'attire pas des ennuis» (*Dournon)*, од овие три фраземи: (93) Ⓕ «on dit d'un homme paresseux: **il n'a pas de mouches** (*Rolland, t. 13, 153: F.Compté)*, (94) Ⓕ **avoir avalé des mouches** = «être gai d'une façon singulière» (*Rozan, t. 2, 322)*, (95) Ⓕ **être courageux comme un homme qui a avalé des mouches** = «faire des extravagances» (*Rozan, t. 2, 322)* или пак од овој виц за будали:

(96) Ⓕ **Un vieux débris vient consulter un otorhino. Il a un doigt enfoncé dans l'oreille droite.**

- **Qu'avez-vous? demande l'homme de l'art.**

- **Horrible! Y' a une mouche qui m'est entrée dans l'oreille. Depuis trois semaines. Et j'en ai marre de l'entendre tourner là dedans...**

- **Ne vous inquiétez pas. J'en ai déjà ôté à plusieurs personnes. Ce sera vite fait.**

- **Et effectivement, en deux temps trois mouvements le vieux débris est débarassé de sa mouche... Il paie et se tire.**

- **Quinze jours plus tard, par hasard - sans hasard, les histoires seraient moins nombreuses! - l'otorhino - etc. croise le vieux débris dans un coctail donné pour la sortie d'un disque de Sheila chantant, en style "disco", "Madame Butterfly". Et le vieux débris a un doigt enfoncé dans l'oreille droite.**

- **Allons bon! lui dit l'oto-etc., vous avez de nouveau une mouche dans l'oreille?**

- **Non! Mais j'ai compris. Je vais pas laisser mon oreille ouverte pour qu'une autre mouche rentre dedans. Je suis pas fou!** (*Dictionnaire du rire, 135)*.

Мувата е толку упорна, настојчива и брза што многу често излегува на крај со луѓето и е во состојба да ги извади од такт, што се гледа од следните фраземи: (97) Ⓕ **plus fascheux qu'une mouche** = (*afr. Rolland, t. 13, 154)*, (98) Ⓕ **être tendre aux mouches** = «être fort sensible aux petites incommodités, et aussi, dans le sens figuré, être susceptible, s'offenser et s'inquiéter pour un mince sujet» (*Rozan, t. 2, 315)*. На таа особина на мувата се должи и следната фразема: (99) Ⓕ **fine mouche** = «femme adroite et rusée» (*Rozan, t. 2, 316)*. Истата фразема ја наоѓаме во спој со една друга фразема во следниот афоризам: (100) Ⓕ **Il y a des heures où les**

femmes ne sont pas à prendre avec des pincettes ... En fines mouches qu'elles sont, c'est aux maris qu' elles en réservent la jouissance. (*Delacour: Courteline)*.

Смелоста на мувата ја среќаваме и во две гатанки: (101) Ⓕ **Quelle beste est la plus hasardeuse? - La mouche, car elle vient à la table du roi et touche la délicate peau des belles demoiselles** (*Rolland, t. 13, 171)*, (102) Ⓕ **Qui est le plus effronté dans une église? - La mouche qui se pose sur le nez du curé** (*Rolland, t. 13, 172: Wallonie)*. И покрај агресивноста на мувата кон човекот, истиот тој човек може понекогаш да биде задоволен од неа особено ако помисли дека има и полоши суштества како што е на пример комарецот: (103) Ⓕ **Le moustique n' a été créé que pour mieux nous faire apprécier la mouche** (*L'humour des animaux: A. Allais, 154)*. А понекогаш човек толку се свикнува на мувата што таа станува дел од неговиот секојдневен декор па дури и цивилизација како што вели Салвадор Дали во една своја забелешка:

> (104) Ⓕ **Le peintre catalan Salvador Dali visitait New York pour la première fois. Les journalistes l'assaillirent pour connaître ses impressions:**
>
> **- Ce que je reproche à votre pays, déclara-t-il, en lissant ses célèbres moustaches, c'est de manquer de mouches. Les mouches, c'est la civilisation. Socrate et Platon étaient des gens couverts de mouches.** (*L'humour des animaux, 154)*.

Во третата етапа мувата го каса човекот па дури и го јаде. Така во средниот век сатиричната поезија ја нарекувале (105) Ⓕ **pique-mouche** (*Rolland, t. 13, 156)*. Касањето значи врв на човековото трпение, после што тој ја губи присебноста и пламнува. Таа состојба ја бележи фраземата (106) Ⓕ **prendre la mouche** = «se fâcher, se vexer, se piquer tout à coup. Dans cette locution, **prendre** doit être entendu dans le sens de **être pris**: on a pris un rhume ou la fièvre tout comme on a été pris par un rhume ou la fièvre» (*Rozan, t. 2, 314)* а се сретнува и во една пословица која советува дека човек треба да работи правилно и праведно за да не биде изложен на критики кои можат да бидат непријатни за него: (107) Ⓕ **Qui son nez mouche ne peut prendre mouche** (*Montreynaud, 692)*.

Раздразнетоста и избувливоста на човекот ги предаваат и следните фраземи: (108) Ⓕ **Quelle mouche vous pique?** = «cette question signifie ou qu'on s'emporte mal à propos ou qu'on se fâche sans motif connu» (*Rozan, t. 2, 314)* и нејзиниот синоним (109) Ⓕ **la mouche monte à la tête** = «d'après le proverbe italien» (*Rozan, t. 2, 314)*. Касањето може да биде болно и

опасно, како што се гледа од следната новокаледониска пцувка: (110) Ⓕ **Va te faire téter les yeux par les mouches vertes** = «va te faire voir ailleurs» (*Mille et un mots calédoniens)*. Доколку човек не се брани на време или е немоќен или пак премногу е попустлив може лесно да стане и плен на мувите: (111) Ⓕ **être mangé des mouches** = «être en butte aux injures et aux insultes de petits ennemis, d'êtres chétifs et misérables» (*Rozan, t. 2, 318)*, (112) Ⓕ **Qui se fait trop doux, les mouches le mangent** = «avoir trop de douceur, de mansuétude est dangereux, les méchants en profitent» (*Dournon)*, (113) Ⓕ **il n'oserait point écraser une mouche qui lui mangerait les yeux** = «on dit d'un homme lâche» (*Rolland, t. 3, 307)*, (114) Ⓕ **abbreuvoir à mousches** = «*vx.* une grande playe sur la teste où les mousches peuvent boire, vulgaire» (*Oudin)*, (115) Ⓕ **Le méchant est comme les mouches qui ne s'arrêtent qu'aux plaies** (*Montreynaud, 1230)*.

Основно својство на односот меѓу човекот и мувата претставува **отарасувањето**. Кога е веќе здодевна и не сака сама да си замине човекот се обидува да ја отстрани мувата со бркање што најчесто завршува со неуспех, како што сведочат следните единици: фраземата (116) Ⓕ **tchèsser lès moches** (=chasser les mouches) = «c'est faire le signe de la croix trop rapidement et avec négligence» (*Rolland, t. 13, 153)*, афоризмот: (117) Ⓕ **Le doute ressemble à ces mouches importunes qu'on chasse et qui reviennent toujours** (*Rozan, t. 2, 317: J. de Maistre)* или пак оваа сексолошка арготска фразема: (118) Ⓕ **un beau chasse-mouches** = «un beau membre» (*Oudin)*. Ако не успее да ја избрка мувата тогаш на човека не му преостанува ништо друго туку да ја отепа. Треба само да го избере средството. Тоа може да биде додека лета мувата, како што сведочи оваа хиперболична фразема: (119) Ⓕ **tuer les mouches à quinze pas** = «avoir une mauvaise haleine. (Balzac écrivait **tuer les mouches au vol**)» (*Rey-Chantreau)*, со раце: (120) Ⓕ **attraper les mouches** = «on dit d'une prostituée qui reste froide et indifférente sous l'étreinte du client» (*Dictionnaire érotique)*,

> (121) Ⓕ **- Hier, raconte un petit garçon, j'ai tué sept mouches: quatre mâles et trois femelles.**
>
> **Une dame s'étonne:**
>
> **- Comment peux-tu être si précis?**
>
> **- Oh! C'est facile! Il y en avait quatre sur la bouteille de whisky et trois sur la glace de l'armoire.** (*L'humour des animaux, 116)*,

со помош на некој предмет: (122) Ⓕ **un papier tue-mouche** = «se dit d'un article qui, démasquant un délateur, le met hors d'état de nuire» (*Edouard)* при што мувите паѓаат на земја во голем број: (123) Ⓕ **tuer (tomber)**

comme des mouches = «en grand nombre, massivement» (*Rey-Chantreau)*. Се пробува дури и со разни лепливи но слатки материи како што е медот (шекерот): (124) Ⓕ **On prend plus de mouches avec du miel (du sucre) qu'avec du vinaigre** = «plus fait douceur que violence» (*Rozan, t. 2, 322)*, со лепливи ленти: (125) Ⓕ **Les vieilles mouches ne se laissent pas engluer ni prendre aisément** (*Montreynaud, 247)*. За лошото однесување кон мувата од страна на децата сведочи оваа фразема: (126) Ⓕ **courir comme mouche sans teste** = «*XVI s.* à tort et à travers, sans savoir où on va» (*Rolland, t. 13, 169)*.

Поттикот да се убие мувата е толку голем што понекогаш се прават грешки со употреба на несоодветни средства како што се гледа од следната фразема: (127) Ⓕ **prendre une massue pour tuer une mouche** = «prendre une mesure grave pour obvier à un mal léger» (*Pradez)* и нејзината варијанта: (128) Ⓕ **tuer les mouches avec des pavés** = «employer de grands moyens pour des résultats insignifiants» (*Rozan, t. 2, 320)*, а тие средства пак можат да предизвикаат несакани последици за што сведочи фраземата: (129) Ⓕ **tuer l'homme avec la mouche** која води потекло од басната на Лафонтен *L'ours et l'Amateur des jardins* = «faire par ignorance, par zèle importun, une grave erreur ou une grande maladresse» (*Rozan, t. 2, 326)*, (130) Ⓕ **prendre la mouche à la pipée** = «perdre son temps inutilement, ne rien prendre» (*Lagane)*. Понекогаш тепањето муви може да предизвика и морален расуд како кај возрасните во следниот афоризам: (131) Ⓕ **Prendre des mouches pour les jeter dans la toile d'une araignée, est une manière de jouer à la providence** (*Delacour)* така и кај децата во следната детска шега:

> (132) Ⓕ **Quoi de plus anonyme qu'une mouche? Lorsqu'elles pillulent dans la maison, tous les moyens sont bons pour s'en débarasser. Un carnage qui laisse parfaitement indifférent. Il y a pourtant quelque chose de dissuasif dans ce mot d'un gosse qui surprend son copain en plaine action:**
>
> **- Tu te rends compte si tu en tues une enceinte?** (*Babystoires, 85)*.

Кога веќе не помагаат обичните средства тогаш се применуваат новите хемиски средства: инсектициди. За нив нема фраземи и пословици но затоа има вицеви:

> (133) Ⓕ **Un nouvel insecticide, merveilleusement efficace, vient d'être lancé. Il ne détruit pas les mouches mais il les rend si amoureuses que, désormais, vous pouvez les tuer deux par deux d'un seul**

coup avec un journal plié en quatre. (*Encyclopédie de l'amour, 1734)*.

Сепак тоа ново средство понекогаш носи и главоболки:

(134) Ⓕ **Ah! soupire un vieux monsieur, c'était quand même le bon temps!**

- Qu'est-ce qui était le bon temps?

- Quand le plus grand danger à craindre des insecticides était de s'empêtrer dans l'attrape-mouche. (*L'humour des animaux, 121)*.

Севкупниот однос на човекот кон мувата се исцрпува во желбата да се отстрани мувата со бркање или тепање. Иако во некои други култури постои обичај на исхрана со одредени инсекти, во француската култура тоа не е случај па оттаму и можноста за постоење на следниот виц кој се заснова токму на таа невообичаеност:

(135) Ⓕ **Deux gastronomes se font des confidences:**

- Et de l'araignée... Vous avez déjà mangé de l'araignée?

- Non! Quel goût ça a?

- Ben, un goût de mouche... (*Nègre: Dict. des hist. drôles, 1314)*.

б. Семантички признаци

§ 6. Анализирајќи ги значењата на француските фигуративни единици (вкупно 135) кои содржат лексеми од лексичко-семантичкото поле "МУВА" доаѓаме до следните заклучоци:

1. Најголемиот број фигуративни единици **94,81%** се заснoваат врз три особини на мувата: а) (физичка особина) мала по големина б) (однесување) исхрана и в) (однесување) летање и касање.

2. Секоја од горните особини се јавува со одредена симболика во фигуративните единици и тоа:

- физичката големина симболизира најпрвин **мало суштество** (вкупно **26** единици под броевите: 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 24, 61, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 70 и 71) а потоа и **невредно, ништожно суштество** (вкупно **19** единици под броевите: 5, 6, 12, 13, 20, 21, 23, 25, 26, 27, 77, 80, 81, 82, 85, 87, 127, 128 и 129). Значи вкупно **45** единици се со симболика која потекнува од физичката особина «МАЛО ПО ГОЛЕМИНА».

- исхраната симболизира најпрвин **стрвно суштество** (вкупно **17** единици под броевите: 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49,

124 и 125) а потоа и **валкано суштество** (вкупно **5** единици под броевите: 37, 38, 39, 40 и 41). Значи вкупно **22** единици се со симболика која потекнува од особината на однесување «ИСХРАНА».

- летањето и касањето симболизираат **агресивно суштество** (вкупно **61** единица под броевите: 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 62, 65, 71, 72, 73, 74, 76, 78, 79, 83, 84, 86, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 126, 130, 131, 132, 133 и 134). Значи најголем број единици вкупно **61** се со симболика која потекнува од особините на однесување «ЛЕТАЊЕ И КАСАЊЕ».

- во останатите **7** единици мувата се јавува со **црната боја на телото** (28, 29) или претставува *одреден предзнак* за временски или други појави (под броевите: 50, 51 и 52), или *служи за исхрана* (под број: 135) или пак се зема за *симбол на лична хигиена* (под број: 55). Очигледно е, според бројот на овие единици, дека овие особини не се многу битни т.е. не влијаат за фигуративноста на мувата во францускиот јазик.

Врз основа на погоре изнесеното, можеме со сигурност да тврдиме дека во францускиот јазик постои парадигма или лексичка категорија која гради фигуративни единици со мувата при што мувата се користи речиси исклучиво со една од трите групи значенски категории: како **мало и невредно**, **стрвно и валкано** или **агресивно суштество.** Тоа значи дека и идните фигуративни единици треба да го следат моделот на лексичката категорија кој е востановен од поодамна во францускиот јазик.

§ 7. Како што видовме погоре, трите главни значенски области низ кои мувата навлегува во фигуративните единици носеа негативна референтна вредност. Така признакот **мало** носи негативен строеж во француската култура исто како и другите признаци: **невредно**, **алчно**, **валкано** и **агресивно**. Така мувата е речиси **100 %** негативна или пак се јавува во негативен контекст кај предвидувачките паремии во францускиот јазик.

§ 8. Што се однесува до видот на фигуративни значења односно до стилските фигури, во француските ентомолошки единици се застапени **7** фигури и тоа: најзастапена фигура е метафората со **73** (**54,07 %**) единици, втора е метонимијата со **27** (**20 %**) единици, на трето место се единиците во кои инсектот го задржува своето конкретно значење и тоа во **14** (**10,37 %**) единици (вицеви и афоризми), на четврто место се наоѓа

компарацијата со **12** (**8,89** %) единици, на петто место се наоѓа аналогијата со **4** (**2,96** %) единици, на шесто место е персонификацијата со **3** (**2,22** %) единици и на седмо место е хиперболата со **2** (**1,48** %) единици.

Б. Мувата во македонскиот јазик

а. Семиолошки признаци

§ 9. Од вкупниот број примери со мува во македонскиот корпус од базата (49) признакот **ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ** е застапен со **10** единици и со **20,41 %** се наоѓа на трето место меѓу четири групи признаци. Да напомeнеме дека интерпретациите на значењата на македонските единици главно се наши.

Од физичките особини застапени се единствено димензиите на мувата. Имено **ситноста, минијатурноста и лесноста** се основа за градење на фигуративните значења од оваа група признаци. **Ситноста и минијатурноста** ги среќаваме во неколку фраземи: (1) Ⓜ прави од мува слон = «преувеличува» (*РМЈ*), која е **изоеквивалент** (и на формално/семиолошко/ и на семантичко рамниште) на француската фразема под број 13, (2) Ⓜ бара од мува лој = «е скржав» (*РМЈ*), (3) Ⓜ ваdи од мува лој = «е штедлив» (*РМЈ*), (4) Ⓜ волко со муи сака да го најаdи = «не може со ситни работи да задоволи големи луѓе» (*Поленаковиќ, 897*), во две пословици: (5) Ⓜ Муата се врзуа со едно влакно пајажиноо, а биоло со дебела ортома = «средствата треба да се примерени на целта» (*Цепенков: Пословици*), (6) Ⓜ Биволот од мувата не зема = «големите немаат корист да им штетат на малите» (*Јовановски*) и во два вица:

(7) Ⓜ Еден лудак прашува друг:
- Што имам во раката?
- Знам, мравка!
- Не!
- Тогаш, имаш мува!
- Не е ни тоа!
- Е, па тогаш камила!
- Е, не е фер, си видел! (*Н. Македонија, 20.11.1986*).

(8) Ⓜ Две мравки возеле мотоцикл од типот "кавасаки". Во еден свиок влегле со огромна брзина, па едната мравка извикнала:
- Чекај, да застанеме!
- Што ти е? - прашала другата мравка.
- Ми влезе мува во окото. (*Наш Свет, 2. 04.1986*).

Лесноста ја срeќаваме во една именска фразема: (9) Ⓜ мува категорија (во бокс) која е речиси изоеквивалент на француската фразема под број 2.

Ситноста и лесноста се особини кои се мерливи. Меѓутоа токму овие особини на референтот влијаат тој да се сфаќа негативно и во квалитативна смисла така што мувата означува нешто невредно, ништожно исто како и во францускиот јазик. Во македонскиот корпус среќаваме само една фразема со такво значење: (10) Ⓜ цар на мувите = «надуен, вообразен без основа.» (*РМЈ)*

§ 10. Од вкупниот број примери со мува во македонскиот корпус од базата (49) признакот **ОДНЕСУВАЊЕ** е застапен со **12** единици и со **24,49 %** се наоѓа на второ место меѓу **4** групи признаци.

Во однесувањето на мувата се застапени три области: **исхрана**, **однесување според времето и други појави** и **летање**.

Начинот на исхрана е застапен со **13** единици и тоа преку две свои особини. **Првата особина** е **видот на храна** што ја сакаат мувите. Така **медот** се јавува во две единици: една фразема (11) Ⓜ како муата во медо се залепи = «невнимава» (*Цепенков: Пословици)* и една пословица (12) Ⓜ Ако се сториш мед, и муите ќе те јадат (ќе те пљуваеt) = «предобрите луѓе сите ги искористуваат» (*Поленаковиќ, 178)*. И **млекото** претставува привлечна храна за мувите: (13) Ⓜ Покриено млеко мувите не го пљувет = «работите треба да се чуваат за да траат» (*Поленаковиќ, 5109)*. Освен овие два природни производи што ги сака мувата постои и трет а тоа е **изметот**. И за него има една фразема која има слична форма на онаа со медот но поинакво значење: (14) Ⓜ се лепи како мува на говно (лајно) = «е досаден» и една пословица: (15) Ⓜ Кај што има гнасотиј, таму се збираат муи = «критиките најчесто се оправдани» (*Цепенков: Пословици)*.

Втората особина од групата признаци "Начин на исхрана" претставува големата **стрвност на мувата**. Еве една фразема во која доаѓа до израз таа особина: (16) Ⓜ мyy уф-м'теница ме-ј = «одвратен ми е, не можам да го гледам» (*Пеев: Кукуш)*. Покрај оваа фразема има уште седум други единици (5 вицеви, 1 афоризам и 1 хумористична забелешка) од кои наведуваме два вица:

(17) Ⓜ Во кафеана еден гостин го повикува келнерот:
- Што е ова? Во мојата чаша со вино се дави една мува!
- Не грижете се, сега ќе повикаме некој од службата за прва помош да ја поврати со вештачко дишење. (*Н. Македонија, 13.8.1986)*.

(18) Ⓜ - На дното од мојата чинија има една мува - му се жали на келнерот еден гостин во ресторан. Што значи тоа?
- Од каде да знам, другар? Јас само послужувам, а не читам судбини. (*Н. Македонија, 10.4.1987)*

Однесувањето според времето и други појави претставува признак кој се користи во три претскажувања: (19) Ⓜ Ако касале мувите претскажувало дека ќе се расипело времето (*РМЈ),* (20) Во летно време како што касаат муите, пред да заврне дож, така касаат и штипат чоека болвите. (*Цепенков: Верувања, 65*), (21) Ⓜ Во зимно време, ако се отвори некој ден и сонцето да печи, и ако излезит по некој од големите муи да се печат на сонце, чекај полошо време од како што било понапред, пред да огреало сонцето (*Цепенков: Верувања, 51)* и едно верување: (22) Ⓜ Исто така, ако коњска мува застане на некого, веруваат дека тој ќе добиел од некого писмо или некакво известување однадвор (*Шапкарев, 143: 7*).

§ 11. Од вкупниот број примери со мува во македонскиот корпус од базата (49) признакот **ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ МУВИТЕ И ДРУГИТЕ ЖИВОТНИ** е застапен во **6** единици и со **12,24 %** се наоѓа на последно, четврто место.

Односот меѓу мувата и другите животни се гради на две основи. Првата основа е **исхраната**. Мувата се јавува како вид храна во две пословици од кои во едната како средство за исхрана на пајакот: (23) Ⓜ Пајакот не преде мрежа заради една мува = «големината на користа треба да ја оправда спроведената акција» (*Н. Македонија, 7.07.1989)* а во другата, која е изоеквивалент на француската пословица под број 69, како средство кое не го задоволува апетитот на орелот: (24) Ⓜ Орелот муви не лови = «ситните нешта не ги интересираат големите луѓе» (*Јовановски*).

Втората основа е **задевањето**. Оваа особина на мувата е искористена во три единици со говеда, и тоа две пословици: (25) Ⓜ На слабиот бик мувите не се спуштаат = «користољубивите одат таму кај што имаат корист» (*Јовановски*), (26) Ⓜ орала мувата цел ден на рогојте од волот = «на фалбаите не треба да им се верува» (*Каваев, 2774)*, која е изосемна со француската фразема **faire la mouche du coche**, и една фразема: (27) Ⓜ му флизе му' пут пашк'та = «некуј ако тарчке на вам на там» (*Пеев: Дорјанскиот говор*) како и во една фразема со магаре: (28) Ⓜ те љубат момите колку магарињата муите = «подбив кон оние момци што наивно си мислат дека момите се вљубуваат во нив» (*Поленаковиќ, 6152)*.

§ 12. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ МУВИТЕ И ЛУЃЕТО** се наоѓа на прво место со **21** единица или **42,86 %** меѓу единиците од македонскиот корпус на базата.

Според насоката на односот единиците ги поделивме на оние во кои е застапен односот меѓу мувата и човекот и на оние кои се засноваат на односот меѓу човекот и мувата. Македонскиот корпус содржи единици и од двете подгрупи. Во првата подгрупа се наоѓаат **15** единици а во втората **6** единици. Односот на бројноста меѓу овие две подгрупи во македонскиот корпус е обратен на оној во францускиот корпус.

Односот на мувата кон човекот се карактеризира по тоа што таа го **задева** човекот. Може да се разликуваат повеќе етапи на тоа задевање. **Во прво време мувата го привлекува вниманието на човекот**. Таа фаза е овековечена во следните фраземи: (29) Ⓜ **Зер му брчна една мува, што накрена ушите** (*Цепенков: Пословици)*, (30) Ⓜ **лапа муви** = «безделничи, си го губи времето на глупости» (*РМЈ)*.

Во втората етапа мувата почнува да слетува на човекот, на одредени делови од неговото тело што го среќаваме во следните единици: (31) Ⓜ **мува не го лази** = «ич не му е гајле, пет пари не дава, не се секира», (32) Ⓜ **си ја има мувата на капата** = «има грижи на совеста» (*РМЈ)*, (33) Ⓜ **кацнала му на носо муа** = «му се случила некаква непријатност» (*Поленаковиќ, 2874)*.

Мувата е толку досадна што му задава навистина големи главоболки. За тоа сведочат овие фраземи: (34) Ⓜ **брмчат некому муви во главата** = «несериозен е» (*РМЈ)*, (35) Ⓜ **флезе му муа у глав'та** = «му дошла некоја неразумна и бесполезна мисла» (*Пеев: Фраз. од Струмичко)* како и оваа клетва: (36) Ⓜ **муи во глаата ти б'рмчале** (*СбНУ, II, Охрид: Е. Спространов)*.

Во третата етапа мувата го каса човекот па дури и го јаде. Таа состојба ја бележат следните единици: (37) Ⓜ **благ, благ, дури муите ќе го изеат** = «благ се покажуа со зборо, а со срцето је како лута змија» (*Цепенков: Пословици)*, (38) Ⓜ **дека рана (болес) он муа** = «лоштилак» (*Поленаковиќ)*, (39) Ⓜ **муи на живота т'изеле** (*СбНУ, XII, Охрид: Е. Спространов*), (40) Ⓜ **ошто је кроток и благ, муите се токмат да го изеат** = «кроткост» (*Цепенков: Пословици*).

Интересно е да се одбележи дека мувата се јавува и со позитивна референтна вредност во 2 единици. Тоа е исклучителна појава која сепак ја потврдува изреката дека исклучокот го потврдува правилото: мувата обично каса но сепак може да се случи понекогаш и таа да не каса. Еве ги тие единици: (41) **кроток е како муа** = «многу е кроток» (*Пенушлиски:*

Малеш), (42) дебu муа (кроток) е = «многу е кроток» (*СбНУ, III, Штип: В. Икономов)*. Можеби таа кроткост е лицемерна што произлегува од следната пословица: (43) Ⓜ Кроткатa муа е побела кога те уапе (*Пенушлиски: Малеш*).

Односот на човекот кон мувата се карактеризира по тоа што тој сака на секој начин да се отараси од мувата. Човекот најпрвин се обидува да ја избрка мувата: (44) Ⓜ Кој сu ја uмат муата на капата, тој сu ја терат = «оној што е засегнат од одреден говор реагира на него» (*Цепенков: Пословици)*. Ако не успее да ја избрка тогаш мора да ја отепа, за што сведочат овие единици: (45) Ⓜ со еден удар две мувu тепа = «двоен успех во нешто»,

(46) Ⓜ Сu бuле тројца браќа. Првuот влегол во соба u uзлегол. Другuте двајца му рекле:
- Зошто толку бргу uзлезе?
Овој одговорuл:
- Има многу мувu, не се uздржува.
Потоа, вторuот брат uсто така влегол u uзлегол набрзuна. Другuте двајца го прашале:
- Зошто толку бргу uзлезе?
- Има многу мувu, не се uздржува. И третuот брат влегол во собата u се задржал половuна саат.
- А бе, зошто толку долго се задржа? - го прашале другuте двајца.
- А бе, да вu кажам право, отепав една мува u сuте отuдоа на погреб па u јас со нuв.

Бркањето и тепањето муви може да стане интересно па да прерасне во нешто што открива «незаинтересираност»: (47) Ⓜ тu го учеш, тu го караш, он муu бере (*Поленаковиќ, 6184)*, «бесполезно работење»: (48) Ⓜ тепа мувu (*РМЈ*) или дури пасија за убивање посебно кај децата «неконтролирано однесување»: (49) Ⓜ како мува без глава (*РМЈ)* (оваа фразема е изоеквивалент на фраземата од среднофранцускиот јазик под број 126).

б. Семантички признаци

§ 13. Анализирајќи ги значењата на македонските фигуративни единици кои содржат лексеми од лексичко-семантичкото поле "МУВА" (вкупно 49) доаѓаме до следните заклучоци:

1. Сите фигуративни единици се засноваат врз четири особини на мувата: **а)** физичка особина - мала по големина **б)** (однесување) исхрана **в**) (однесување) летање и касање и **г) (**однесување) некасање.

2. Секоја од горните особини се јавува со одредена симболика во фигуративните единици и тоа:

- физичката големина симболизира најпрвин **мало суштество** (цитирани се **11** единици под броевите: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 23 и 24) а потоа и **невредно, ништожно суштество** (само **1** единица под број 10). Значи цитирани се **12** единици со симболика која потекнува од физичката особина «МАЛО ПО ГОЛЕМИНА».

- исхраната симболизира најпрвин **стрвно суштество** (**6** единици под броевите: 11, 12, 13, 16, 17 и 18) а потоа и **валкано суштество** (**2** единици под броевите: 14 и 15). Значи цитирани се **8** единици со симболика која потекнува од особината на однесување «ИСХРАНА».

- летањето и касањето симболизираат **агресивно суштество** (**25** единици под броевите: 19, 20, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 43, 44, 45, 46, 47, 48 и 49). Значи најголем број од цитираните единици (вкупно **25**) се со симболика која потекнува од особините на однесување «ЛЕТАЊЕ И КАСАЊЕ».

- некасањето симболизира **кротко суштество** (**2** единици под броевите: 40 и 41).

- во останатите **2** единици мувата се јавува како *одреден предзнак* за временски или други појави (под броевите: 21 и 22).

Врз основа на погоре изнесеното, можеме со сигурност да тврдиме дека во македонскиот јазик постои парадигма или лексичка категорија која гради фигуративни единици со мувата при што мувата се користи речиси исклучиво со една од четирите групи значенски категории: како **мало и невредно**, **стрвно и валкано**, **агресивно** или **кротко суштество**. Тоа значи дека и идните фигуративни единици треба да го следат моделот на разгледаната лексичка категорија кој е востановен во македонскиот јазик.

§ 14. Како што видовме во претходниот параграф, три значенски области низ кои мувата навлегува во фигуративните единици носат негативна референтна вредност. Така признакот **мало** носи негативен строеж во македонската култура исто како и другите признаци: **невредно**, **стрвно**, **валкано** и **агресивно**. Единствено признакот **кроткост** носи позитивна референтна вредност, додека неодреден е еден предзнак. Значи, мувата во македонскиот корпус е **93,88 %** негативна (со 46 единици), позитивни се **4,08 %** (2 единици), додека неодредени се **2, 04 %** (1 единица).

§ 15. Што се однесува до видот на фигуративни значења односно до стилските фигури, во македонските ентомолошки единици (вкупно 49) се застапени **7** фигури и тоа: најзастапена фигура е метафората со **28** (**57,14 %**) единици, втора е компарацијата со **6** (**12,24 %**) единици, на трето место се аналогијата и единиците со конкретно значење со по **4** (**8,16 %**) единици (вицеви и афоризми), на петто место се наоѓаат метонимијата и хиперболата со по **3** (**6,12 %**) единици, на седмо место е персонификацијата со **1** (**2,04 %**) единица.